

СЛОВО ПРО ОСТАННЬОГО ГОЛОВУ ВЕРХОВНОГО СУДУ СРСР ЄВГЕНА ОЛЕКСІЙОВИЧА СМОЛЕНЦЕВА

Душа зойкнула від сумної, але запізнілої звістки: у Москві 11 січня 2017 р. помер Євген Олексійович Смоленцев, голова Верховного Суду СРСР у відставці. Ось і на собі довелось відчутися результат нашого з Росією розбрату: ніхто вчасно не сповістив про смерть мого колишнього керівника. Я б кинув усе і поїхав, щоб віддати цій Людині останню шану. Втім, а хто б повідомив, коли наших залишилося зовсім мало? Та й то — хто хворіє, хто підкошений власними проблемами.

Не знаю, чи компенсує моє слово про Євгена Олексійовича відсутність на прощанні з ним. Однак не написати не можу. Певний час, а це тривало майже три роки, понад два роки — все відбувалося на моїх очах. «Все» — це становлення вищої судової інстанції СРСР нової формації. На чолі процесу незмінно стояв Євген Олексійович Смоленцев.

Цей процес включав чимало всіляких реформаторських починань. Верховному Суду СРСР слід було здійснювати реформи, як кажуть, на марші, не перериваючи, навіть не уповільнюючи виконання основних функцій, покладених законом на вищу судову інстанцію країни. Це добре розумів її голова, намагаючись йти врівень із законодавцями — новим складом Верховної Ради СРСР. Нові часи

висували й нові вимоги — демократизацію всього життя, захист прав і свобод радянського громадянина, створення умов для торжества у країні верховенства права.

Можна довго говорити про Євгена Олексійовича Смоленцева як про юриста-професіонала, прекрасного

суддю та керівника судових установ. Не зайве б повести мову про його професійний злет від народного судді районного суду в Свердловську до керівника вищої судової установи СРСР. Мені ж хочеться хоча б окреслити його людську складову, що він не загубив, ба, навіть не затьмарив жодного разу.

На високу посаду голови Верховного Суду СРСР його затверджували за всіма канонами демократії під галас та в'їдливі запитання народних обранців на сесії Верховної Ради СРСР. Він пройшов нестандартний іспит, тримавсь, як завжди, рівно та гідно, дав вичерпну відповідь на всі запитання. А згодом затверджували нас, заступників голови та рядових членів Верховного Суду. Й ось за зовсім короткий час Євгену Олексійовичу вдалося з цих людей, котрі й роззнайомились як годиться не встигли, створив сильний, спроможний вирішити завдання будь-якої складності колектив. Яким чином? Відповідь одна: завдяки своїм людським якостям надвисокого ґатунку.

Якби Євген Олексійович Смоленцев діяв у продуктивному віці сьогодні, його б тут же охрестили «менеджером вищої кваліфікації». А він, навіть не відаючи про таке поняття, просто цементував суддів-професіоналів для того, щоб вони поодиночі та гуртом успішно виконували властиві установі функції на належному рівні. Плюс сюди додайте часи — розбурхані, кожної миті готові розразитися конфліктом різної сили. Демократи, які впевнено штурмували та завойовували владні висоти, вимагали докорінної трансформації всього й усіх. Ніби якісь новомодні інквізитори, вони шукали компромат на кожную особистість, котра займала високий пост.

У випадку з Євгеном Олексійовичем таким робити було нічого. Всі підозри та надумані «смажені» факти відпадали від нього, як стара штукатурка від стіни, бо він весь був у роботі. Як і завжди. І в цю роботу — чи то як голова Суду, чи голова Пленуму Суду, чи відповідальний за конкретне правосудне завдання — він вносив завжди затишок, теплі плідні відносини, тиху розумну пораду. Згадую його слова на мою адресу, коли в скрутній ситуації потрібно було знайти єдино правильне рішення: «Знаю одне: Ви самостійно оберете найправильнішу лінію». Що залишається людині після таких слів довіри? Правильно, не підводити, а діяти тільки оптимально.

Гадаю, слід сказати про цю прекрасну людину щось конкретне. Згадую, як Євген Олексійович став кращим юристом 2010 р. Цю нагороду він отримав у номінації «Правова просвіта та правове виховання».

Тут коментарі зайві. Але цікавий факт: під час вручення премії голова журі заявив, що жоден судовий акт судді Євгена Олексійовича Смоленцева ніколи ніким не був скасований. Це для професіонала найвища похвала. Жодні нобелівські премії, якби вони існували в юриспруденції, не замінили б цього показника.

За життя вітав Євгена Олексійовича із Днем народження щороку. А до його 90-річчя (3 березня 2013 р.) навіть підготував маленький буклет із вітальним текстом. Він, незважаючи на дуже нервову та складну роботу, прожив довге і щасливе життя. І тільки тому, що його помисли та дії залишалися по-простому людяними, чистими, без подвійного чи потрійного дна. Він не робив ніде й нікому зла, адже в душі та серці не бажав цього.

Так сталося, що Євген Олексійович Смоленцев був останнім головою Верховного Суду СРСР. Однак він увійшов у число перших як юрист та розбудувник радянської школи правосуддя. Тільки в сучасних шоу зірки бувають скороспілі та ранні. В юриспруденції для того, щоб стати зіркою першої величини, потрібно пройти шлях Смоленцева.

Світла пам'ять про видатну та прекрасну людину назавжди збережеться у серцях тих, хто його знав.

В. Кононенко
суддя Верховного Суду СРСР
та Верховного Суду України
у відставці